

Hraběnka Wilhelmine Larisch z Moennichu, rozená Schaffgotsch, a sbírky Nového zámku v Jevišovicích umístěné v expozicích zámků Kraje Vysočina

Lucie BLÁHOVÁ; Jana PETROVÁ

ANOTACE: Článek se věnuje osobnostem posledních majitelů Nového zámku v Jevišovicích. Mapuje snahu příslušníků podnikatelských aristokratických rodin i přes změny ve společenských poměrech zdůrazňovat svoje výlučné společenské postavení budováním reprezentativních zámeckých sídel. Manželka posledního správce jmění hraběcího rodu Larisch z Moennichu Wilhelmine, rozená Schaffgotsch, i přes krátký věk, který jí byl vyměřen, významně posílila postavení rodiny svého manžela. Přestože sběratelství uměleckých předmětů pravděpodobně nepatřilo k jejím zájmům, dochovaný jevišovický mobiliární fond svědčí o snaze dosáhnout dobovému vkusu a představám luxusu, určeného pro nejvyšší společenské vrstvy.

Wilhelmine Schaffgotsch,¹ v rodině i širších aristokratických kruzích přezdívaná zkrácenou formou křestního jména „Willy“, se narodila na zámku Koppitz ve Slezsku jako nejstarší ze čtyř sester a dvou bratrů do rodiny Hanse Ulricha, hraběte Schaffgotsch,² a jeho manželky Marie Sophie.³ Rod Schaffgotschů, pocházející z Německa a od 14. století usazený ve Slezsku, se v 17. století rozdělil na větev českou a slezskou.⁴ Obě sice dosáhly na hraběcí titul, avšak zatímco význam české větve postupně upadal, rodové jmění slezské větve významně rozšířil dědický odkaz uhelného magnáta Karla Godully.⁵ Jeho majetek získala adoptivní dcera Johanna,⁶ Wilhelminina babička z otcovy strany, provdaná za Hanse Ulricha Schaffgotsch.⁷ Jejich společnost *Gräfllich Schaffgotsch'sche Werke*, zaměstnávající v roce 1891 ve svých uhelných dolech a továrnách více jak pět tisíc dělníků, prosperovala i v době Wilhelminina sňatku.⁸ Ten Willy uzavřela v roce 1940 s Johannem „Hansi“ Larischem z Moennichu,⁹ příslušníkem rodiny, jež se rovněž významnou měrou podílela na rozvoji průmyslu ve Slezsku. Na sklonku 2. světové války v roce 1944 činil finanční obrát všech podniků Larischových z Moennichu téměř 476 milionů protektorátních korun.¹⁰ Z uvedeného je zřejmé, že ženinova rodina rovněž patřila mezi největší zaměstnavatele v regionu a významně přispívala k hospodářskému rozvoji Slezska. Po skončení 1. světové války, v době rozpadu systému, v němž aristokracie stála po staletí na nejvyšších stupních společenského žebříčku, a po pádu rakousko-uherské monarchie, kdy z právního hlediska přestala tato skupina ve většině nástupnických států existovat, se obě rodiny naprosto přirozeně zařadily mezi nově vznikající finanční a průmyslovou buržoazii. Tato nová společenská vrstva soustředila ve svých rukou mnohdy větší moc, než měly v mi-

1

nulosti šlechtické rody. Navzdory společenským změnám si bývalí aristokraté i v období první republiky udrželi mnohé ze své společenské exkluzivity a třídní solidarity. Přestože část šlechticů už netrvala na rodové tradici a oženila se nebo provdala za nešlechtice, naprostá většina významných sňatků se nadále uzavíra-

Obr. 1. Nový zámek v Jevišovicích, pohled z parku. Foto: Soňa Wolfschützová, 2018.

■ Poznámky

- 1 Wilhelmine Maria Hedwig Paula Aloisia Larisch z Moennichu, roz. Schaffgotsch (20. 1. 1919, Koppitz – dnes Kopice poblíž polského Opole – 22. 11. 1945, Brtnice).
- 2 Hans Ulrich Gotthard Maria Eugen Joachim von Schaffgotsch (9. 12. 1889, Sulislaw k. Grodkowa – 18. 5. 1943, Kopice).
- 3 Marie Sophie Ferdinande Therese Josefine Margarete Henckel von Donnersmarck (30. 5. 1896, Kostelec n. O. – 28. 10. 1972 Mnichov).

4 Milan Mysliveček, *Velký erbovník*, Svazek 2, Plzeň 2005, s. 186–187.

5 Karl Godulla (8. 11. 1781, Makoschau – 6. 12. 1848, Wrocław), podnikatel a uhelný magnát.

6 Johanna Schaffgotsch, roz. Gryzik von Schomberg-Godulla (1842–1910).

7 Hans Ulrich von Schaffgotsch (1831–1915).

8 Paul Deutsch, *Die oberschlesische Montanindustrie vor und nach der Teilung des Industriereviere*, Bonn 1926.

9 Johann Heinrich Hermann Leopold Maria, „Hansi“ Larisch z Moennichu (15. 11. 1917 Karviná, zámek Solca – 7. 3. 1997 Madrid).

10 Zemský Archiv v Opavě, fond Häussler, František Josef, karton 6, inv. č. 197a.

2

Obr. 2. Portrétní fotografie zasnoubeného páru – Wilhelminy Schaffgotsch a Johanna Heinricha Larisch z Moennichu, kolem roku 1940. Mobilární fond SZ Telč, inv. č. T-06928b251.

Obr. 3. Wilhelmine Schaffgotsch při utkání tenisové čtyřhry na turnaji v Těplících, fotografie, 1938. Mobilární fond SZ Telč, inv. č. T-06928b110.

3

la mezi urozenými.¹¹ Šlechtická společnost byla také společností v užším slova smyslu, což znamenalo, že se její příslušníci velmi často navzájem setkávali při nejrůznějších příležitostech. Okruh známých a příbuzných otevíral dveře ke kariéře a dodával potřebné informace k upevnění společenské a ekonomické pozice. V tomto prostředí se samozřejmě také domlouvaly budoucí sňatky. Ještě na začátku 20. století byla partnerská láska sice považována za žádoucí, ale nikoli nutný předpoklad k uzavření manželství. Důležitější bylo společenské a materiální postavení.¹² V době sňatku výše zmíněného páru nebyly sice už zásady pro výběr partnera tak přísné, nicméně oba snoubenci splňovali všechny dříve požadované náležitosti zcela bezchybně.

Na straně ženicha uvádějí polští historikové jako prvního člena rodu Jankulu Larische, který se psal hrabě a žil za vlády Přemysla Boleslava II. Velkopolského (1257–1296).¹³ Archivář řádu maltézských rytířů František Häussler dokládá šlechtický rod Larischů z Moennichu písemným dokladem z roku 1279, kdy se rod nacházel v Horním Slezsku. Jeho příchod do

Karviné se datuje rokem 1552, kdy panství koupil Jiří Larisch ze Lhoty. Hraběcí titul získali Larischové 24. února 1748. Rod se zasloužil o objev a začátek těžby kamenného uhlí v Karviné v roce 1776. O ekonomický růst rodu se později zasadil pradědeček Hansiho, hrabě Johann Larisch.¹⁴ Ten byl významným ekonomem ovlivňujícím hospodářství v celé rakousko-uherské monarchii, pečujícím ale i o rodinné jmění. V Karviné zakládal nové uhelné doly. Vlastníci uhelných revírů ve Slezsku měli v rukou obrovský zdroj bohatství. Stejně jako se dnes hromadí jmění v rukou ropných magnátů, v 19. a první polovině 20. století se soustředilo u majitelů uhelných dolů. Soupis majetku rodiny Larischů v roce 1943 obsahuje 57 statků, 5 pivovarů, 8 lihovarů, 1 octárnu, 4 cukrovary, 4 kamenouhelné doly v Karviné a jeden důl v Horní Suché, rafinérii nafty v Bohumíně, chemickou továrnu v Petrovicích a dřevoprůmysl v Jaworzu u Bielska-Bialé na území Polska.¹⁵

Wilhelminin manžel, hrabě Johann Larisch z Moennichu, přezdívaný „Hansi“, ač narozený až jako třetí syn, dostal křestní jméno po otci.¹⁶ Jeho matka, Olivie Lukrécie, rozená Fitzpatrick, pocházela z původně irského rodu Upper-Ossory.¹⁷ Hansi se narodil jako čtvrtý v řadě pěti sourozenců. Ze tří synů právě on, nejmladší, se stal v roce 1939 z pověření svého otce správcem rodového majetku a generálním ředitelem všech průmyslových a zemědělských podniků. Prvorozený syn Heinrich Johannes¹⁸ totiž zemřel ve věku dvaceti let a druhý

syn Eduard¹⁹ se oženil s neurozenou Miladou Šebelovou.²⁰ Z uvedeného je zřejmé, že nejmladší syn jako jediný splňoval pro otce všechny požadavky na jeho zástupce, což svým sňatkem s Wilhelminou Schaffgotsch jen stvrdil. Občanský sňatek mladého páru pocházejícího z rodin uhelných magnátů byl uzavřen 10. října 1940 na úřadě v Naklo v Horním Slezsku, o tý-

■ Poznámky

¹¹ Eagle Glassheim, *Urození nacionalisté. Česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století*, Praha 2012, s. 131.

¹² Filip Wittlich (ed.), *Volný čas objektivem šlechty*, Praha 2016, s. 13.

¹³ Zemský Archiv v Opavě, fond Häussler, karton 6, inv. č. 197a.

¹⁴ Johann Larisch z Moennichu (30. 5. 1821, Dolní Životice – 3. 6. 1884, Lamport-Hall Anglie), v letech 1865–1867 byl ministrem financí.

¹⁵ Zemský Archiv v Opavě, fond Häussler František Josef, karton 6, inv. č. 203.

¹⁶ Johann Heinrich Franz Maria (6. 10. 1872, Fryštát – 10. 11. 1962, Palfau).

¹⁷ Olivia Lucretia Larisch z Moennichu, roz. Fitzpatrick (25. 4. 1894, Saticoy, USA – 30. 3. 1971, Palfau).

¹⁸ Heinrich Johannes Friedrich Maria Larisch z Moennichu (16. 5. 1913, Karviná-Ráj – 18. 5. 1933, Praha).

¹⁹ Eduard Friedrich Wilhelm Leo Heinrich Johannes Maria Larisch z Moennichu (4. 1. 1916, Solca – 31. 7. 1987, Palfau).

²⁰ Milada Šebelová (7. 3. 1914, Hrušov – 8. 12. 1954, Rumburk).

den později, 17. října, se uskutečnil církevní obřad ve Vratislavi.²¹ Sňatek i začátek kariéry v čele larischovských závodů se odehrávaly ve velice složité době okupace Československa Německou říší. Mladý pár byl postaven před nesnadný úkol snažit se udržet rodový majetek ve vlastnictví Larischů z Moennichu. Samotná válka ale nebyla pro tuto rodinu žádným osudovým předělem. Víkendy strávené tenisem a honitbou zůstaly častou náplní společenského života šlechty, kdy ani v těchto chvílích národní příslušnost nehrála roli. Německé šlechtice nacisté většinou úplně ignorovali a vnímali je jako podnikatele a zemědělce, jejichž výroba byla pro Říši nezbytná.

Podle rodinných fotografií dochovaných nejen ve Státním okresním archivu Karviná,²² ale i v albech spřátelených rodin,²³ bylo manželství Hanse a Willy šťastné a spokojené. Ze svazku se narodily dvě dcery. Obě přišly na svět v Karvině na zámku Ráj. Prvorozená Františka Josefa se narodila 6. dubna 1942, její sestra Olívia o rok později, 14. října 1943. Základním přelomem byly pro manžele až události, které přišly po válce. Hansi a Willy Larisch v květnu 1945 ještě před příchodem Rudé armády uprchli do Rakouska. Manželství skončilo nedlouho po konci 2. světové války autonehodou u Brtnice nedaleko Třebíče, při které hraběnka Wilhelmine tragicky zemřela.²⁴ V roce 1946 mimořádný lidový soud v Ostravě odsoudil Hansiho Larische „in absentia“ za členství v NSFK (Nationalsozialistische Fliegerkorps) a byl podezírán také ze závažné spolupráce s gestapem. Hansi Larisch z Rakouska prohlásoval, že s Němci nespolečně pracoval, a dožadoval se navrácení československého občanství a také svého majetku, avšak marně.²⁵ V nepřítomnosti byl odsouzen k pěti letům vězení a zároveň byl na něho vydán zatykač s padesátiletou dobou platnosti.²⁶ Oprávněnost podezření vůči hraběti podporují také vzpomínky Cecilie Sternbergové, manželky Hansiho bratrance z matčiny strany Leopolda. Ta vzpomíná, že k nim „Hansi“ Larisch s Wilhelminou přijeli uprostřed Pražského povstání v květnu 1945 v automobilu s německou poznávací značkou a s německými doklady. Když ho upozornili, že takovýmto jednáním ohrožuje nejen sebe a svou ženu, ale i je jako hostitele, odpověděl, že otec počítal s tím, že Němci válku vyhrají. Sternbergovi Hansimu a Willy potřebné doklady opatřili a s jejich pomocí se manželům podařilo odejít za hranice.²⁷ Johann Larisch z Moennichu se do Karvině ještě jednou vrátil, a to v roce 1994 společně se sestrami Helenou²⁸ a Mary.²⁹ Zemřel v Madridu 7. března 1997. Jeho pohřeb se konal na třech místech, ve Španělsku, Rakousku a také v kostele Povýšení sv. Kříže v Karvině.³⁰

Jevišovické panství

Na počátku roku 1939, tedy v době, kdy se Johann Larisch z Moennichu stal správcem rodového jmění, rozšířila rodina své statky o pozemky v Jevišovicích na Znojemsku. Příbuzná větev rodiny hraběnky Wilhelminy vlastnila od 20. let 20. století zámek v nedalekých Budíšovcích a Moravských Budějovicích.³¹ Tehdy si totiž Quido Gotthard Schaffgotsch³² vzal za manželku Annu Mariu Salm-Reifferscheidt-Wallis.³³ Je dost dobře možné, že to byli právě Schaffgotschové, kdo Larischům koupí jevišovických pozemků doporučili. V Jevišovicích stojí dvě panská sídla, Starý a Nový zámek. Starý zámek se tyčí na skalnatém ostrohu nad meandrem řeky Jevišovky. Jeho základem je původně středověký hrad připomínaný již v 13. století, později přebudovaný na renesanční a raně barokní zámecké sídlo. Na konci 19. století, po vybudování pohodlnějšího a novým nárokům na bydlení lépe vyhovujícího Nového zámku, ztratil Starý zámek pro majitele panství význam sídelního místa. Sloužil pouze jako správní budova velkostatku, které již v době koupě rodinou Larischů z Moennichu nebyla věnována patřičná péče. Zámek se nedočkal významnější pozornosti ani za držení nových majitelů a v roce 1946 byl popsán jako zpustlý a neobývaný.³⁴

Nový jevišovický zámek se nachází jihovýchodně od středu města na místě, kde původně stával lovecký letohrádek, přebudovaný rodem Ugartů na zámek v barokním stylu. Na jeho místě nechal Karl Lovatelli, manžel hraběnky Gabriely, rozené Ugarte, v roce 1879 vybudovat patrovou zámeckou budovu ve stylu windsorské novogotiky. V roce 1916 koupil panství vídeňský průmyslník Wilhelm rytíř Offenheim z Pontouxinu,³⁵ jenž za svého působení zámek i celé panství značně zmodernizoval.³⁶ Po jeho smrti v roce 1932 zdědili zámek jeho sourozenci Angela a Ernest, který žil jako lékař v Anglii. Na rozdíl od svého bratra neměli zájem o hospodaření na vzdáleném jevišovickém panství, zámek používali jen jako občasné letní sídlo.

Dne 19. ledna 1937 zachvátil Nový zámek rozsáhlý požár. Dva dělníci se za použití benzínu a ohně snažili na zámecké půdě rozmrazit zamrzlé přívody ústředního topení, jež byly obloženy bedněním vyplněným pilinami. Plameny zachvátily celou střechu, a tak byly částečně ohněm a částečně promáčením při hašení poškozeny všechny místnosti prvního poschodí s výjimkou chodby a šesti místností jižního křídla. Podle protokolu četnické stanice v Jevišovicích bylo sice vnitřní zařízení větší měrou zachráněno, ale i tak přesahoval hrubý odhad škod 1,5 milionu československých korun. Zámek byl v neutěšeném stavu a stát prostřednic-

tím úřadu památkové péče naléhal na majitele, aby budovu nenechal dále chátrat a postaral se o její záchranu. Tato situace pravděpodobně vedla majitele zámku k jeho prodeji. Noví vlastníci, Larischové z Moennichu, se pustili do nutných oprav vyhořelého zámku a zařizování jeho interiérů.³⁷ Na opravy budov a obnovu hospodaření na statku v Jevišovicích dohlížel Hansiho starší bratr Eduard, který zde žil minimálně do rozvodu s první manželkou Miladou v roce 1942. Je velmi pravděpodobné, že Wilhelminin vliv na vybavení a podobu opravovaného zámku mohl být spíše poradní, a to z pozice manželky správce rodinného majetku.³⁸

■ Poznámky

21 Zemský archiv v Opavě, fond Häussler, František Josef, karton 6, inv. č. 197a.

22 SOKA Karviná, Sběrka obrazového materiálu, fotografie a fotonegativy, např. p. č. 8185.

23 T-06928, rodinné album Marie „Minky“ Podstatzky-Lichtenstein.

24 Policejní protokol o nehodě se nepodařilo dohledat ani v SOKA Jihlava, ani v SOKA Karviná, bližší okolnosti kolem hraběnčiny smrti tedy autorkám nejsou známy.

25 <http://www.ihorizont.cz/historie/6099-pred-padesatiletym-zemrel-jan-larisch-monnich>, vyhledáno 14. 9. 2018.

26 Glasheim (pozn. 11).

27 Cecilia Sternbergová, *Cesta – paměti české aristokratky*, Praha 2002, s. 204, 206, 209.

28 Helene Lukretia Isabella Henrietta Maria Tarnowski, roz. Larisch z Moennichu (1. 5. 1914, Karviná zámek Ráj – ?).

29 Maria Franziska Henriette Olívia, „Mary“ Thurn-Valsassina, roz. Larisch z Moennichu (11. 5. 1921, Karviná zámek Solca – ?).

30 <http://www.ihorizont.cz/historie/6099-pred-padesatiletym-zemrel-jan-larisch-monnich>, vyhledáno 14. 9. 2018.

31 Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 4. díl Ml–Pan*, Praha 1997, s. 133.

32 Quido Gotthard Josef Levin Schaffgotsch (16. 12. 1894, Linec – 15. 10. 1958, Salzburg).

33 Anna Maria Rudolfina Salm-Reifferscheidt-Wallis (18. 1. 1901, Moravské Budějovice – 4. 5. 1975, Niederleis), v roce 1921 byla jako jediná dědička adoptována bezdětným strýcem Josefem von Wallis (1863–1928).

34 Archiv NPÚ, ÚOP v Brně, fond Velkostatek Jevišovice, inv. č. P100/35.

35 Wilhelm Offenheim z Pontouxinu (1860–1932).

36 Jana Oberreiterová, *Jevišovice, pohled do historie*, Jevišovice 2016, s. 24.

37 Archiv NPÚ, ÚOP v Brně, fond Velkostatek Jevišovice, inv. č. P100/35, P100/36.

38 Zemský archiv v Opavě, fond Häussler, František Josef, karton 6, inv. č. 203.

4

5

6

Obr. 4. *Obraz Svatý Roch v krajině, olej na dřevěné desce, první polovina 16. století. Mobilární fond SZ Jaroměřice nad Rokytnou, inv. č. JR03949a, b. Foto: Veronika Skálová, 2018.*

Obr. 5. *Váza, porcelán, Čína, první polovina 19. století. Mobilární fond SZ Jaroměřice nad Rokytnou, inv. č. JR01559. Foto: Jana Hunterová, 2018.*

Obr. 6. *Stolní hodiny, tmavá a zlacená bronz, dřevo, bicí stroj kapesních hodin, okolo 1820. Mobilární fond SZ Jaroměřice nad Rokytnou, inv. č. JR8001. Foto: Jana Hunterová, 2018.*

Svoz jevišovického zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou

Zámek v Jevišovicích společně s celým ostatním majetkem byl Larischům z Moennichu za kolaboraci s Němci v roce 1945 zabaven. Movitý majetek nalézající se na zámku byl podle zákona 137/46 Sb., o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku, vytříděn z kulturněhistorického hlediska. Ze dne 19. května 1949 pochází protokol Národní kulturní komise podepsaný Dr. Zdeňkem Wirthem o roztřídění předmětů kulturní povahy pro zámky v Náměšti nad Oslovou, v Miloticích, Vranově nad Dyjí a pro sběrnou na zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou. Rozvozy obsahovaly rodinné památky – fotografické, akvarelové a pastelové portréty, obrazy na plátně a dřevě, velké množství černo-

bílých i kolorovaných grafických listů, nábytek a řadu uměleckořemeslných děl jako svícny, relikviáře, sošky, hodiny, sklo a porcelán. Téhož dne bylo rozhodnuto také o vypravení textilií a módních doplňků do Muzea společenské kultury v Jemništi, grafik do Muzea hlavního města Prahy, souboru kolorovaných grafických listů s motivy zvěře a lovu do Českého zemědělského muzea, obrazů a grafik s motivem koní do Státního hipologického muzea ve Slatiňanech a grafik s vojenskou tematikou do Vojenského historického muzea.³⁹ Do sběrnou na zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou byl převezen také knihovní fond zámku v Jevišovicích. Po roce 1954 ho do své správy získalo Národní muzeum, oddělení zámeckých knihoven. V Jaroměřicích zůstal fond deponovaný do roku 2008, kdy byl převezen do depozitářů Národního muzea.

Mezi nejzajímavější obrazy ze svazu Jevišovice nacházející se dnes v Jaroměřicích nad Rokytnou patří olejomalba na dřevěné desce italské proveniencí z první poloviny 16. století.⁴⁰ Na obraze je postava sv. Rocha⁴¹ stojícího v krajině. Roch je zde zobrazen se svatozáří kolem hlavy a s rukama sepnutými v gestu adorace Boha. Je oděn do pláště poutníka, levou paží přidržuje hůl opřenou o rameno. Rozetřený plášť a vyhrnutá spodní košile odhalují odepnutou a shrnutou punčochu a morovou

ránu na stehně levé nohy. Obraz je namalován s použitím atmosférické perspektivy, postava světce je osvětlená proti zastíněné krajině a je pevně zasazená do okolního prostředí.

Druhým výjimečným obrazem je Narození Páně,⁴² vlámská malba z doby kolem poloviny 17. století. Střed kompozice zvýrazněný světlo barevností představuje postavu Ježíška ležícího na slámě, vedle něj po stranách klečí sv. Josef s Pannou Marií a za jesličkami anděl. Scéna je doplněná postavami přihlížejících pastýřů a andělů vznášejících se nad výjevem. Postavy v druhém plánu kompozice vystupují ze šerosvitu tmavých zdí stáje a průhledu na oblohu. Ucelenou centrální kompozici doplňuje v horní části obrazu sestava těl andělů vytvářející zdání neustálého pohybu.

Dalším zajímavým obrazem v jevišovickém svazu je olejomalba na plátně s námětem alegorie vědy.⁴³ Alegorii vědy zpodobňují dvě žen-

■ Poznámky

³⁹ Národní archiv Praha, fond SPS dodatky, karton 136 – Jevišovice.

⁴⁰ Inv. č. JR03949a, b.

⁴¹ Sv. Roch z Montpellieru (okolo 1296 – 16. 8. 1327), francouzský katolický světec, patron nemocných morem.

⁴² Inv. č. JR03884a, b.

⁴³ Inv. č. JR03881a, b.

7

Obr. 7. *Obraz Narození Páně, olej na plechu, Vlamsko, okolo 1650. Mobilární fond SZ Jaroměřice nad Rokytinou, inv. č. JR03884a, b. Foto: Jana Hunterová, 2018.*

Obr. 8. *Šálek ze souboru šálek s podšálky a konvicemi, porcelán, zn. Vídeň 17, konec 18. století. Mobilární fond SZ Jaroměřice nad Rokytinou, inv. č. JR07979a, b – JR07993. Foto: Jana Hunterová, 2018.*

ské postavy sedící pospolu v přátelském rozpoložení před antickými ruinami s kanelovaným sloupem. Postavy žen jsou doplněné skrumáží putti s atributy alegorií. Na zemi leží knihy s majuskulními nápisy: ARCHIMEDES, EUCLID, VITELIUS, VITRUVIUS. Kompozice obrazu je vybudována na protikladu světla a stínu; postavy na plátně jsou postavené do temného prostoru a nasvícené. Také v tomto případě rozmístění postav vytváří dojem prostoru a pohybu.

Po roce 1700 byla namalována závěsná supraporta s olejomalbou zátiší s ovocem a květinami.⁴⁴ Aranžované ovoce respektuje přísně symetrické rozložení, stonky některých květin se překrývají a celek vytváří dekorativní arabesku.

Všeobecný zájem o ruské umění prozrazují dvě ikony z poloviny 19. století. Představují náměty Ukřižovaného a sv. Mikuláše a jsou malovány technikou tempery na dřevěných deskách.⁴⁵ K výjimečným jevišovickým uměleckým dílům s náboženským motivem patřily také dva obrazy, které byly 5. dubna 1979 z jaroměřického zámku odcizeny. Jedním z nich bylo dílo nizozemského grafika a malíře Henrika Goltziuse⁴⁶ *Klanění tří králů*,⁴⁷ druhým byl návrh oltářní malby od Petra Paula Rubense⁴⁸ znázorňující téma Nanebevzetí Panny Marie.⁴⁹ Když po

8

roce 1990 navštívili zámek v Jaroměřicích nad Rokytinou příslušníci rodiny Schaffgotschů, velmi se o oba odcizené obrazy zajímali.⁵⁰

Ve sbírce keramiky a porcelánu pocházející z Jevišovic se nacházejí vázy a talíře vyrobené v Japonsku a Číně, které svědčí o snaze doplnit interiéry Nového zámku také o tyto tolik módní předměty z Dálného východu. Patří mezi ně i dvě čínské vázy⁵¹ baňatého tvaru s úzkým hrdlem a vlnovitě rozšířeným okrajem. Malba s výjevy z čínské společnosti se v kartuších střídá s malbou květin – kamélií, kosatců, pivoňek a chryzantém. Plocha mezi kartušemi je vyplněná květinovou malbou *famille rose*, doplněnou motivy motýlů a ptáčků. Pod hrdlem se nachází pruh s geometrickým dekorem mřížek, na němž jsou kulaté medailony s malbou květů, motýlů a ptáčků. Pruh malby lemují také okraj. Na hrdle jsou v protisměrném postavení umístěny dvojice plastických zlatených figurek lvíčků. Rozšiřující se část vázy v prostoru mezi dvojicemi lvíčků je navíc doplněná dvěma zlatenými figurkami ještěrek. Obdobným dekorem je zdobena také velká zásobnice s víkem,⁵² které je napevno uchycené mosazným pásem k vlastní nádobě. Japonský porcelán ve stylu *Imari* zastupuje soubor porcelánových talířů⁵³ s malbou kobaltem pod polevou, doplněným červeným emailem a zlatem na polevě. Habánskou kameninu zastupují dva džbánky hruškovitého tvaru s cínovými víčky⁵⁴ a cechovní holba⁵⁵ zhotovená pro cech barvířů látek. Soubor šálek s talířky a konvic z konce 18. století byl vyroben v porcelánci ve Vídni. Je zdoben zlatými rozvilinami při okrajích a černobílou malbou krajiny s iluzivní architekturou doplněnou barevnou figurální stafáží.⁵⁶ Z ví-

deňské porcelánky pocházejí také prolamované košíky na projmuté nožce s čtvercovou podstavou. Bíle glazovaný porcelán je při okraji zvýrazněný zlatenou linkou.⁵⁷

Jevišovického nábytku se dochovalo jen velmi málo. Zajímavý je soubor šesti židlí s opěradly ve tvaru lry,⁵⁸ jež mají horní přičku dekorovanou černou mědirytinou zpodobňující alegorie války, spravedlnosti a politiky. Židle byly vyrobeny ve Vídni kolem roku 1830. Svěbytným typem nábytku, který byl převezen z Jevišovic, jsou štíhlé řezbované podstavce. Jejich nohy tvoří vyřezávané figury mouřenínů v tur-

■ Poznámky

44 Inv. č. JR01542a, b.

45 Inv. č. JR03916.

46 Henrik Goltzius (únor 1558, Brüggen – 1. 1. 1617, Haarlem).

47 Inv. č. JR11609.

48 Peter Paul Rubens (28. 6. 1577, Siegen – 30. 5. 1640, Antverpy).

49 Inv. č. JR11610.

50 Podle osobních vzpomínek Jany Petrové.

51 Inv. č. JR01558, JR01559.

52 Inv. č. JR01557.

53 Inv. č. JR07999, JR00034, JR07998, JR07997.

54 Inv. č. JR01449.

55 Inv. č. JR01451.

56 Soubor šálek a talířů, inv. č. JR07984a, b, JR07985a, b, JR07987a, b, JR07988a, b, JR07979a, b, JR07980a, b, JR07981a, b, JR07982a, b, JR07983, JR07933a, b, JR07992a, b, JR07991a, b.

57 Inv. č. JR05850, JR01548, JR08017.

58 Inv. č. JR01553, JR01555, JR01554, JR03962, JR03964, JR03963.

9

10

Obr. 9. Obraz Adorace sv. Dominika, olejomalba na plátně, 16. století. Maltářská dílna SZ Náměšť nad Oslavou, inv. č. NO00145a, b. Foto: Veronika Skálová, 2018.

Obr. 10. Lucas van Leyden, obraz Nesení kříže, olejomalba na dřevěné desce, okolo 1500. Maltářská dílna SZ Náměšť nad Oslavou, inv. č. NO00123a, b. Foto: Veronika Skálová, 2018.

banech, kteří nesou na hlavách vrchní desky podstavců.⁵⁹

Figurální podobu mají také pozdně empírové stolní hodiny.⁶⁰ Ústředním motivem celého uměleckého díla je putto s bubnem a s pouzderem na paličky zavěšenými přes ramena nakročeno v pochodovém postoji, s jednou nohou na válcovém podstavci. Drobné kapesní hodinky s emailovým ciferníkem vložené do bubnu jsou na první pohled velmi nenápadné. Další, tentokrát konzolové hodiny pocházejí z dílny pařížského hodináře Jacquese Cognieta.⁶² Skříňka hodin zdobená intarzií na způsob André Bouille⁶³ je v přední části a na bocích prosklená a na vrcholu ukončená mosaznou soškou bohyně Niké. I třetí jevišovické hodiny jsou dílem pařížského hodinářského mistra. Autorem zlatených nástěnných hodin⁶⁴ ve stylu rokoka je Jean-Baptiste Baillon.⁶⁵

Jevišovický fotografický fond je poměrně nepočetný, jedná se o různorodé rodinné fotografie většinou bez přípisů. Identifikovatelné jsou nicméně portrétní snímky členů původní rodiny hraběte Johanna – jeho otce,⁶⁶ matky,⁶⁷ obou sester v dětském věku i zemřelého nejstaršího bratra. V souboru fotografií je několik portrétů⁶⁸ a alb⁶⁹ Hansiho prostředního bratra Eduarda.

Jevišovický svaz v Náměšti nad Oslavou

Po konci 2. světové války, ve druhé polovině roku 1945, byl Státní zámek v Náměšti nad Oslavou vybrán za budoucí moravské letní sídlo prezidenta republiky. Adaptační práce byly zahájeny ještě pro Zemský národní výbor v Brně, později nad nimi převzala dozor Kancelář prezidenta republiky. V rámci výběru zařizovacích předmětů byla do Náměště převezena také významná část mobiliárního fondu pocházejícího z Nového zámku v Jevišovicích. K výzdobě interiérů měly přispět jevišovické obrazy, gobelíny a koberce, k utilitárním účelům nábytek, soubory jídelního a stolovacího skla a porcelánu. Většina předmětů zůstala na zámku i po převratu v roce 1948, kdy sice Kancelář prezidenta republiky letní sídlo v Náměšti zrušila, ale objekt zůstal k dispozici pro ubytování vládních a zahraničních delegací.

Mezi jevišovickými obrazy dominuje olejomalba na plátně⁷⁰ s ústředním námětem sv. Dominika⁷¹ adorujícího Pannu Marii a Ježíška sedícího na jejím klíně. Obraz byl datován do 16. století a připsán benátskému malíři Jacopu Cominovi zvanému Tintoretto.⁷² Na pozadí za sv. Dominikem a Madonou s dítětem je vyobrazena scéna ze života svěťce – záchra- na ztroskotavších poutníků svatojakubské cesty. Sv. Dominik se modlil za záchranu poutníků, načež všichni utonulí ožili a dostali se z řeky na druhý břeh.⁷³

Mezi jevišovickými obrazy jsou dále zastoupeny také dva s námětem scén ze života Kristova. Jde o olejomalby na dřevěné desce. První, nazvaná *Umývání nohou*,⁷⁴ pochází z 16. století a zobrazuje výjev před Poslední večeří, kdy Ježíš umyl svým učedníkům nohy. Na obraze Kristus

klečí před svatým Petrem a omývá mu nohy, zatímco ostatní apoštolové stojí okolo a přihlížejí. Autor malby je neznámý, jako předlohu však použil cyklus *Malých pašijí* od Albrechta Dürera.⁷⁵ Druhá olejomalba zachycuje Krista klesajícího pod tíhou kříže.⁷⁶ Je datována kolem roku 1500 a připsána malíři Lucasovi van Leyden.⁷⁷

■ Poznámky

⁵⁹ Inv. č. JR03817, JR03818, JR03819.

⁶⁰ Inv. č. JR8001.

⁶¹ Inv. č. JR08021.

⁶² Jacques Cogniet (1699–1750, Paříž).

⁶³ André Charles Bouille (11. 11. 1642, Paříž – 28. 2. 1732, Paříž), francouzský ebenista specializující se na marketerie se želvovinou a mosazí.

⁶⁴ Inv. č. JR08020.

⁶⁵ Jean-Baptiste Baillon (1715–1772).

⁶⁶ Inv. č. JR09002a, b.

⁶⁷ Inv. č. JR09017a, b.

⁶⁸ Inv. č. JR9004a, b a další, např. JR08927a, JR08932a, JR09006a.

⁶⁹ Inv. č. JR08921a, JR08922a, JR09106a.

⁷⁰ NO00145a, b.

⁷¹ Sv. Dominik (8. 8. 1170, Caleruega – 6. 8. 1221, Bologna), zakladatel Řádu bratří kazatelů, pozdějších dominikánů.

⁷² Jacopo Comin Tintoretto (29. 9. 1518, Benátky – 31. 5. 1594, Benátky).

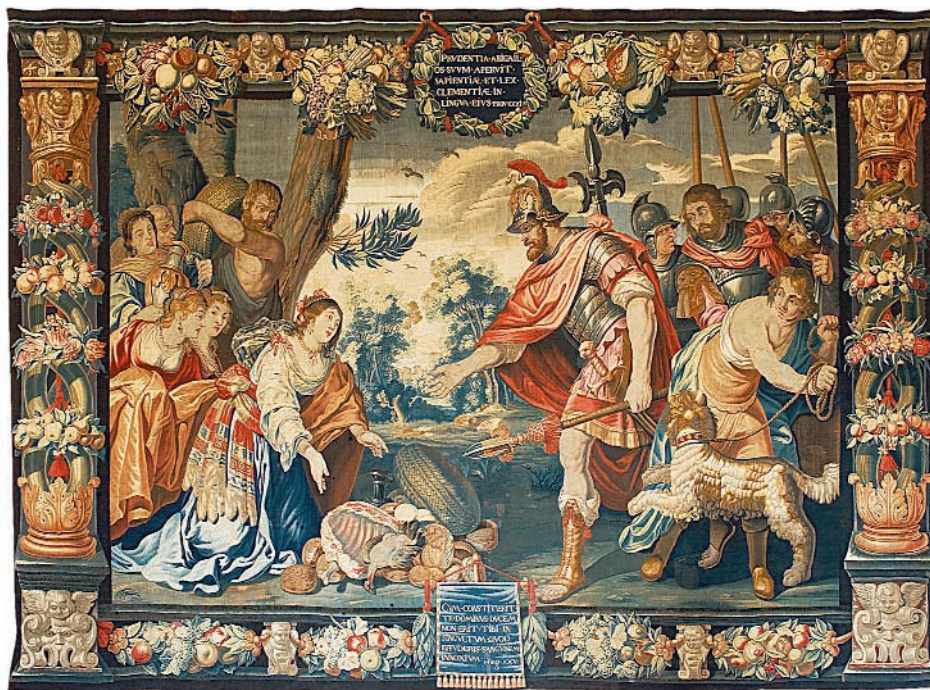
⁷³ Josef Heyduk, *Svatí církevního roku*, Praha 2001, s. 135–136.

⁷⁴ Inv. č. NO00146a, b.

⁷⁵ Albrecht Dürer (21. 5. 1471, Norimberk – 6. 4. 1528, Norimberk).

⁷⁶ Inv. č. NO00123a, b.

⁷⁷ Lucas van Leyden (1494, Leyden – 1533, Leyden).

11

12

13

Obr. 11. Tapiserie *David a Abigail*, vlna, hedvábí, první polovina 17. století. Mobilární fond SZ Náměšť nad Oslavou, inv. č. NO00116. Foto: Veronika Skálová, 2018.

Obr. 12. Křeslo, dřevo, brokát, druhá polovina 19. století. Mobilární fond SZ Náměšť nad Oslavou, inv. č. NO00122. Foto: Veronika Skálová, 2018.

Obr. 13. Koberec typu *körmürcü kula*, vlna, Turecko, první polovina 19. století. Mobilární fond SZ Náměšť nad Oslavou, inv. č. NO00144. Foto: Veronika Skálová, 2018.

Na kamenité cestě Kristus s trnovou korunou na hlavě právě klesl pod tíhou kříže, který za jeho zády pomáhá držet Šimon z Kyrény. Po levé straně tohoto výjevu stojí voják ve zbroji, v ruce drží silný provaz, který má Kristus uvázaný okolo pasu, a pravou nohou do padlého kopá. Scénu doplňují postavy několika dalších zbrojnošů a přihlížejících. Na pozadí se vine cesta na vrch Golgotu, která je

zaplněná skupinkami přihlížejících. Uprostřed cesty se zastavila Panna Maria doprovázená ženami.

Jevišovický nábytek deponovaný dnes v Náměšti nad Oslavou evidentně dokládá záměr vybavit prezidentské sídlo solidními a pohodlnými předměty osobitého výrazu. Není pochyb o tom, že finančně zajištěná rodina Larischů z Moennichu právě takovými předměty disponovala. Patří sem čtyři křesla se sedáky a opěradly čalouněnými kůží z poslední čtvrtiny 19. století.⁷⁸

V 19. století byla vyrobena také rozměrná pohovka⁷⁹ se dvěma křesly⁸⁰ s šedým plyšovým čalouněním a velmi pohodlné solitérní křeslo⁸¹ se sedákem plněným prachovým peřím. O jeho výjimečnosti svědčí fakt, že podle archivních snímků stávalo v jinak nábytkem velmi skromně zařízené pracovně prezidenta Beneše. Soubor čtyřadvaceti židlí⁸² je zajímavý svým neobvykle početným zastoupením. Jedná se o židle z poslední třetiny 19. století, pseudorenesanč-

ního tvaru, s brokátem čalouněným sedákem i opěradlem, které bezesporu sloužily v reprezentačních prostorech v Náměšti.

Vzácným kusem ve svazu Jevišovice je tapiserie⁸³ z druhé poloviny 17. století zobrazující scénu, v níž Abigail nabízí pokrm Davidovi. Bordura tapiserie tematicky sestavená z listů a plodů odkazuje ke Cornelisi Schutovi⁸⁴ coby možnému autorovi předlohy. Uprostřed vodorov-

■ Poznámky

⁷⁸ Inv. č. NO00083–NO00086.

⁷⁹ Inv. č. NO00138a, b, c, d.

⁸⁰ Inv. č. NO00139, NO00140.

⁸¹ Inv. č. NO00122.

⁸² Inv. č. NO00088–NO00111.

⁸³ Inv. č. NO00116.

⁸⁴ Cornelis Schut (13. 5. 1597, Antverpy – 29. 4. 1655, Antverpy), vlámský malíř, návrhář, rytec a gobelínový designér.

14

15

Obr. 14. Část souboru stolního skla, zn. Moser, broušené, zlacené sklo, Karlovy Vary, první třetina 20. století. Mobiliární fond SZ Náměšť nad Oslavou. Foto: Veronika Skálová, 2018.

Obr. 15. Omáčník ze souboru jídelního nádobí, bíle glazovaný porcelán, okraj se zlacenou linkou, zn. Epiag, Březová. Mobiliární fond SZ Náměšť nad Oslavou. Foto: Veronika Skálová, 2018.

ných pásů bordury jsou vetkané latinské citace ze Starého zákona. Druhou tapisérií vybranou pro letní prezidentské sídlo byl gobelín⁸⁵ vyrobený ve francouzském městě Aubusson okolo roku 1750. Jeho námětem jsou ženy a děti sázející v zahradě květiny. Spolu s tapisérií bylo pro prezidentské sídlo vybráno i poměrně velké množství zajímavých koberců, ať už orientálních ručně vázaných nebo evropských strojově tkaných. Do skupiny orientálních patří západoturecký koberec typu *körmürü kula*⁸⁶ s celoplošným medailonem ve středovém poli a širokou hlavní bordurou, jenž byl utkáán v první polovině 19. století. V minulosti mohl být zavěšen na stěně, o čemž svědčí našité kroužky. Pravděpodobně i díky tomu se zachoval ve velmi dobrém stavu.⁸⁷ Koberec *kazak*⁸⁸ s neobvyklým vzorem tvořeným geometrickými tvary kombino-

vanými s dvojicemi čtvernožců v protisměrném postavení byl vázán v Zakarpatsku během druhé poloviny 19. století. Z konce 19. století pochází íránský koberec⁸⁹ s bohatým rostlinným vzorem z palmet, květů a dalších motivů uspořádaných ve středovém poli do netypické, spíše geometrické stylizace. Koberec typu *bešir*⁹⁰ byl utkáán v uzbecké Buchaře okolo roku 1900. Ve stejném časovém období, ale v dnešním Íránu byl vyroben koberec s pravidelným, hustě řazeným spletutým vzorem *büte*⁹¹ lomených linií v bílé, modré, červené, tyrkysové a béžové na hnědočerném podkladu středového pole. Nejmladším kobercem jevišovického původu je velmi rozměrný koberec, jenž má ve středovém poli vzor s dominujícími trsy květů v evropském stylu oddělených girlandami.⁹² Byl vyroben v oblasti západního Íránu okolo roku 1920.

Čistě utilitárnímu účelu byl určen rozsáhlý soubor stolního nádobí z porcelánu a skla. Dokládají to záznamy v inventárních seznamech kulturního mobiliáře, tzv. černých knihách, kterými byly předměty přerazeny do užitého mobiliáře, v Náměšti značeného *KOE* a *KE* jako „korunová“ a „kusová evidence“. Z jevišovického svozu byl mezi tento užiték mobilíar vyříděn čajový servis zdobený malbami ptáků a brouků.⁹³ Jednalo se o v té době novodobý servis vyrobený v míšeňské porcelánce až po roce 1934. Nejspíše byl tedy pořízen novou Wilhelmininou rodinou do jejich moravského sídla. Obdobně lze smýšlet i o dnes již neúplné, přesto však velmi početné soupravě stolního skla značky *Moser*.⁹⁴ Souprava obsahuje celkem sto čtyři sklenice určené na bílá a červená vína, šampaňské, pivo, likéry a vodu. Součástí soupravy jsou také karafy, kompotové misky, dezertní talíře a mísy.⁹⁵ Křišťálové sklo je místy dekorováno broušením a okraje

nádob jsou zvýrazněné zlacením. Pro stůl prezidenta a jeho hostů byl z Jevišovic převezen také soubor jídelního nádobí značky *Epiag*, *Březová*. Veliký soubor bíle glazovaného porcelánu s okraji zvýrazněnými zlaceným lemováním s drobným stylizovaným festonovým motivem obsahuje hluboké, mělké, dezertní a předkládací talíře, omáčníky, mísy a předkládací mísy, slánky, cukřenky, šálky, podšálky a čajové i kávové konvice.⁹⁶

■ Poznámky

85 Inv. č. N000143.

86 Inv. č. N000144.

87 Zdenka Klimtová, Orientální koberce na Státním zámku Náměšť nad Oslavou, in: *Sborník celostátní konference Průběžná prezentace výsledků výzkumného úkolu 201*, Praha 2011, s. 71.

88 Inv. č. N000118.

89 Inv. č. N000150.

90 Inv. č. N000151.

91 Inv. č. N000119.

92 Inv. č. N000087.

93 Inv. č. N000132a, b – N000137a, b.

94 Manufaktura Moser byla založena v Karlových Varech v roce 1857 rytcem a obchodníkem Ludwigem Moserem.

95 Inv. č. N005864–N005866, N005928, N006205–N006210, N008200–N008202, N005867–N005874, N005875–N005882, N005883–N005891, N006200–N006205, N008164–N008168, N008130–N008138, N008083–N008092, N008075–N008082, N008083–N008092, N008182–N008202, N008169–N008174, N008103–N008129, N005892–N005894, N005896–N005897, N005929–N005931, N008155–N008163, N008142–N008154, N008139–N008140, N008141.

96 Inv. č. N06402, N006405, N007825–N007857, N007749–N007771, N006400, N007772–N007794, N007795–N007824, N007858, N007859 a, b, N007860a, b, N007861a, b, N007862a, b, N007863a,

Obr. 16. Váza s plastickým dekorem figurálních chinoiserií a květů, neznačeno, Dálný východ, druhá polovina 19. století. Mobilární fond Boskovice, inv. č. BS01415a, b. Foto: archiv NPÚ, ÚOP v Brně.

Obr. 17. Váza porcelánová s modrou polevou a bílým dekorem, chinoiserie, neznačeno, Dálný východ, 2. polovina 19. století. Mobilární fond SZ Náměšti nad Oslavou, inv. č. NO00121. Foto: Veronika Skálová, 2018.

Transporty předmětů v 80. letech 20. století

Jak již bylo řečeno v úvodu, předměty pocházející ze svozu Jevišovice putovaly i na další objekty, kde jimi byly doplněny tematické instalace zámeckých interiérů. Jestliže nám poválečné rozvozy mobiliáře na různá místa připadají smutné, transporty předmětů vydělených ze svozových souborů v 80. letech 20. století jsou téměř nepochopitelné. Takto byla obohacena například instalace Státního zámku v Telči. Dva orientální koberce *kedabek*,⁹⁷ utkané ve druhé polovině 19. století ve městě Gandža v dnešním Ázerbájdžánu, byly až v roce 1987 vyjmuty z výjimečného souboru jevišovických koberců deponovaných v Náměšti nad Oslavou a převezeny do Telče. Obdobným způsobem doplnily v letech 1987 a 1988 instalaci boskovického zámku mramorový kalamár⁹⁸ se sochou andělka, převezený z Jaroměřic nad Rokytnou, a orientální modrobílá váza s plastickým dekorem,⁹⁹ jejíž párový protějšek zůstal na zámku v Náměšti nad Oslavou. Ve stejné době putovala z Jaroměřic nad Rokytnou do bučovického zámku, jehož instalace upozorňovala na období renesance, bronzová plastika¹⁰⁰ opilého Siléna italské proveniencí z druhé poloviny 16. století, spolu se ze stejné doby pocházejícím železným hmoždírem.¹⁰¹ Také interiéry zámku v Miloticích byly tehdy doplněny z Jaroměřic převezeným talířem¹⁰² náležejícím do výše zmiňovaného souboru japonského porcelánu *Imari* a dvěma číslemi¹⁰³ z benátského skla s dekorem zatavovaných nitek. Posledním objektem, jenž byl roku 1987 kusově doplněn z jevišovického svozu, je státní zámek Vranov nad Dyjí. Do interiérové instalace zámku byl z Jaroměřic převezen obraz krajiny s antickým chrámem.¹⁰⁴ Krajina zachycená na plátně připomíná jeviště, tmavé skupiny stromů nalevo i napravo rámují scénu jako kulisy divadelní scény, takže divák svou pozornost soustředí ke světlu a vášnivé dálkám.

Závěr

Koupě jevišovického panství byla pro bohatou rodinu Larischů z Moennichu vstupem na nové území, odkud mohla navazovat další společenské a podnikatelské kontakty. Spojovacím článkem pro takový záměr byla zřejmě i původní rodina Wilhelminy, rozené Schaffgotsch, novo-

16

manželky majorátního pána Johanna Heinricha. Jevišovický Nový zámek byl zařizován cennými a výjimečnými předměty jako reprezentativní sídlo rodiny na jižní Moravě. Zvláště sbírka renesančních pláten je velice hodnotná a svědčí nejen o vkusu, ale i o uměleckohistorickém povědomí majitelů. Původ obou hraběcích rodin, Larischů z Moennichu i Schaffgotschů, sahá až do středověku a během staletí se ve zdech šlechtických sídel, která měli v držení, shromažďovaly nejenom doklady každodenní hmotné kultury, jako je nábytek, koberce či nádoby, ale také rozsáhlé kolekce obrazů, kreseb, tapisérií, soch a dalších uměleckých předmětů. Dosud nezodpovězenou otázkou zůstává, zda na zámku v Jevišovicích mohly být uloženy i předměty ze starších rodinných sbírek Schaffgotschů. Chybí-li, jako právě v tomto případě, přesné archivní doklady, lze těžko stanovit, jak se který předmět do zámecké sbírky dostal a jaké byly jeho osudy a cesty světem. Situaci by zde však mohly napomoci osvětlit přesné znalosti současné rodiny Schaffgotschů o mobiliáři zámku v Jevišovicích, zmíněné v textu výše.

Hraběnka Wilhelmina byla součástí rodiny vlastníci Jevišovice pouhých pět let. Když uvážíme, že tyto roky navíc spadají do velmi složitého období 2. světové války, je pochopitelné, že její osobní vliv na osud jevišovického mobiliáře lze sledovat jen v náznacích. Přesto má bádání vedoucí k hlubšímu porozumění osudům vzácných jevišovických mobilií smysl. Význam a příběhy, které v sobě tyto předměty nesou, jsou stejně důležité jako uchování mobilií

17

samotných a dohromady tvoří neoddělitelnou součást naší historie.

Článek vznikl v rámci výzkumného cíle Výzkum, dokumentace a prezentace movitého kulturního dědictví, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace NPÚ(DKRV0).

■ Poznámky

b, N007864a, b – N007866a, b, N007867, N007869, N007870, N007871, N007873, N007874, N007875, N007876–N007880, N007881, N007882–N007884, N007885–N007887, N007888a, b, c, N007889a, b, c, N007890a, b, c, N007891, N007892a, b – N007893a, b, N007894, N007895a, b – N007896a, b, N007897, N007900–N007934, N007935–N007991, N007992–N008025.

⁹⁷ Inv. č. T-08483, T-08484.

⁹⁸ Inv. č. BS00666a, b, c.

⁹⁹ Inv. č. BS01415a, b.

¹⁰⁰ Inv. č. B000271.

¹⁰¹ Inv. č. B000270.

¹⁰² Inv. č. M-00383.

¹⁰³ Inv. č. M-00384, M-00385.

¹⁰⁴ Inv. č. V-07045a, b.